

POSTOJ ŠTEFANA MIŠÍKA K UDALOSTI V ČERNOVEJ KONCOM OKTÓBRA 1907¹

Nadežda JURČIŠINOVÁ

Koncom októbra 2017 uplynulo 110 rokov od tragickej udalosti v Černovej pri Ružomberku, ktorá bola prejavom násilia uhorskej vrchnosti voči Slovákom. Katolícki veriaci si z iniciatívy a za podpory svojho rodáka Andreja Hlinku postavili z vlastných prostriedkov nový kostol. Chceli, aby ho vysvätil Hlinka, ktorý bol v tom čase popredným slovenským politikom, rečníkom a organizátorom národného hnutia. V roku 1906 veľmi aktívne podporoval v predvolebnej kampani ružomerského lekára Vavra Šrobára, ktorý kandidoval s programom ľudovej strany. Hlinka sa preto dostal do sporu so spišským biskupom Šandorom Párvy, ktorý mu zakázal podporovať slovenského kandidáta. Hlinka sa tomu nepodriadil a tak ho Párvy suspendoval z funkcie farára a potom aj z vykonávania kňazských povinností. V novembri 1906 ho ružomerský súd odsúdil za predvolebné prejavy na dva roky väzenia a 1 500 korún pokuty. Hlinka sa odvolal a na slobode čakal na rozhodnutie súdu. Aby nejatril situáciu v Ružomberku tak sa rozhodol zdržiavať sa doma čo najmenej.

V júni 1907 sa Hlinka zastavil v Hodoníne na Morave, kde sa zoznámil s miestnym profesorom katolíckeho gymnázia a katolíckym kňazom Aloisom Kolískom. Toho zaujal rečnícky talent a osobnosť Hlinku a tak sa ho rozhodol pozvať na október na prednáškové turné po Morave a Čechách. Hlinkovo turné sa stalo manifestáciou česko-slovenskej vzájomnosti. Prispelo k bližšiemu poznaniu Slovákov a vyvolalo vlnu solidarity so slovenským národom. Hlinka hovoril o kultúrnych pomeroch na Slovensku, o ťažkom postavení Slovákov v Uhorsku.

Teda v čase, keď sa mala konať vysviacka kostola v Černovej ju Hlinka nemohol vykonať. Obyvatelia Černovej požiadali biskupa Párvyho, aby odložil vysviacku kým sa nevyrieši Hlinkova záležitosť (suspendovanie) v Ríme. Biskup i svetské vrchnosti však nariadili vysviacku vykonať i proti vôli obyvateľov. Do Černovej poslali 27. októbra 1907 na vysviacku dvoch promaďarských farárov so žandárskym sprievodom. Černovčania sa postavili na odpor a žandári reagovali strelbou. Výsledkom násilného zásahu bolo 15 mŕtvych a 12 ťažko ranených černovských občanov. V súdnom procese v marci 1908 odsúdili 40 mužov a žien z obce na 37 rokov väzenia.

Informácia o krvavých udalostiach v Černovej pri Ružomberku 27. októbra 1907 zastihli Hlinku v Hodoníne, kde bol na návšteve u A. Kolísku. Bol odhodlaný prerušiť prednáškový pobyt a vrátiť sa na Slovensko, ale na naliehanie Kolíška a mladého publicistu Vladimíra Vajanského, syna Svetozára Hurbana Vajanského, ktorý Hlinku na jeho turné sprevádzal, sa napokon rozhodol pokračovať v prednáškach. Na tieto Hlinkove aktivity a ohlas verejnosti reagovala uhorská štátna moc a tak sa kráľovská tabuľa rozhodla prekaziť ďalšiu Hlinkovu agitáciu a povolala ho k nástupu na výkon dvojročného trestu 30. novembra 1907.

1 Príspevok vznikol v rámci projektu APVV-15-0036 *Východné Slovensko v 19. a 20. storočí vo vzťahu centra a periférie*.

Udalosť v Černovej vzbudila pozornosť nielen v celej monarchii, ale i u svetovej verejnosti. Zasluchou predovšetkým českých novinárov sa informácie o černovskej udalosti dostali za hranice Uhorska. Obhajcami slovenských záujmov sa stali nórsky spisovateľ Björnstjerne Björnson a škótsky publicista a historik Robert W. Seton-Watson (Scotus Viator). Aj Slováci v USA prostredníctvom svojho vrcholného orgánu Slovenskej ligy a tlače upozorňovali na národnostný útlak Slovákov v Uhorsku. Zorganizovali viaceré finančné zbierky pre siroty v Černovej. Slováci prostredníctvom tragickej udalosti v Černovej vstúpili do širokého povedomia európskych národov.

Z východu Slovenska na tieto udalosti reagoval na Spiši pôsobiaci kňaz a národovec Štefan Mišík. Patril k najaktívnejším osobnostiam národného života východného Slovenska druhej polovice 19. storočia a začiatku 20. storočia. Svojou rôznorodou činnosťou sa zaradil k popredným národovcom svojej doby. Hlavným jeho pôsobiskom sa stal Spiš, najmä odľahlá dedinka Hnilec, ktorú svojimi aktivitami pozdvihol na vyššiu úroveň predovšetkým v oblasti kultúry a školstva. Na Spiši sa zaoberal dejepisnou, etnografickou a folkloristickou činnosťou, publikoval vo viacerých slovenských národných novinách a časopisoch a podieľal sa aj na rozvíjaní česko-slovenskej spolupráce. Popri vykonávaní kňazského povolania venoval zvláštnu pozornosť národnobuditeľskej činnosti. Reagoval najmä na silnejúci maďarizačný tlak na obyvateľstvo východného Slovenska. Nebál sa vysloviť verejne prostredníctvom novin svojich názorov či už na vládnu politiku, alebo na postoje a politiku hlavnej politickej reprezentantky slovenského národného hnutia – Slovenskej národnej strany. Súčasníci si vážili jeho prácu a o tom svedčí aj skutočnosť, že po smrti významnej osobnosti akou bol Andrej Kmeť, funkciu predsedu Muzeálnej slovenskej spoločnosti s dôverou zverili práve Štefanovi Mišíkovi.

Štefan Mišík, samozrejme, nemohol nechať bez povšimnutia aj udalosť, ktorá sa odohrala v Černovej. Zaujal k nej kritický postoj, ktorý sa nezhodoval s vtedajšou verejnou mienkou Slovákov tlmočenou najmä v slovenskej národnej tlači. Jeho kritika nebola upriamená na uhorské vysoké cirkevné kruhy, ale na Andreja Hlinku. Svoj názor jasne a razantne tlmočil do centra slovenského národného života Turčianskeho Sv. Martina tunajšiemu poprednému národnému činovníkovi Andrejovi Halašovi v novembri 1907: „O černovskom nešťastí nie som tej mienky, čo daktoré časopisy naše, by rozhodne zatracujem tých, čo za hromadné strielanie ľudu robia zodpovedným biskupa Párvyho. Párvy dal rozkaz posvätiť nový kostol bez ohľadu na ľud a farára Hlinku. Všetko poukazuje na to, že tak urobil na pokyn zhora (zdôraznil autor listu – pozn. N. J.) ... Nariadeniu biskupovmu ohľadom času posviacky nemá kanonického práva protivíť sa ani farár a veriaci ľud. Hlinka bol by múdre urobil, keby pred svojim odcestovaním bol poučil svojich statočných rodákov v Černovej, aby sa posviacke kostola neprotivili, ak by ju biskup v neprítomnosti jeho nariadil. Ja som presvedčený, že by ho ľud ako miláčka svojho poslúchal a bolo by sa vyhlo toľkému nešťastiu. ... Keby úbohý ľud bol poučený býval, že nariadeniu cirkevnej vrchnosti v čisto cirkevných veciach neslobodno odporovať. Že ľud nebol poučený, to bola veľká chyba, ktorú je ťažko vyhovoriť a ospravedlniť.“² Z jeho listu je zrejmé, že zodpovedného za ľudské straty a celú černovskú tragédiu považoval Andreja

2 Literárny archív Slovenskej národnej knižnice (LA SNK) Martin, sign. 37 H 16. List Š. Mišíka A. Halašovi z 18. 11. 1907.

Hlinku. Aj napriek tomu, že si ho vážil, nepovažoval za rozumné z jeho strany angažovať sa v predvolebnej kampani. Dal najavo, že by bol viac prospel slovenskému národu a svojim veriacim, keby medzi nimi naďalej rozvíjal národno-osvetovú činnosť, pretože uväznený a izolovaný mu nebol osožný: „P. farára Hlinku cením si vysoko ako kňaza a národovca; ale s jeho taktikou nebol som usrozmenný. Ja by som ho radšej videl ako ružomerského farára uprostred jeho 10.000 ovečiek ako na mučedníckych vavrínoch odpočívať vo Vacove. Povie mi dakto, že pravda naša hodná je obetí a žalárov. To je všetko ideálne krásne v theorii, no v praxi bolo by pre nás predsa lepšie, keby sme mali viac opatrných delníkov na dedičnej roli národa ako hrdinských trpiteľov a nevoľníkov v žalároch.“³

Mišík rozhodne nemal rád Vavra Šrobára, najmä pre jeho názory a postoje k náboženstvu, ktoré zaujímal ako popredný predstaviteľ hlasistického hnutia. Preto aj Hlinkovo angažovanie sa v predvolebnej kampani v prospech Vavra Šrobára sa mu nepáčilo, nesúhlasil s ním a odsudzoval ho preto. Svoju rozhorčenosť otvorene vyjadril v liste Halašovi v nasledujúcom roku, keď sa spor medzi Andrejom Hlinkom a biskupom Parvym riešil v Ríme. Veril však, že A. Hlinka, ktorý bol suspendovaný najmä „ako *podozrivý vo viere* (zdôraznil Š. Mišík – pozn. N. J.) *lebo dôverne obcovoal s ľuďmi bez viery a' la Šrobár, ba za tohoto i pri voľbách verejne agitoval*“, tak „*bude Rímom oslobodený od suspendie, pretože sa podľa neho prehrešil natoľko proti viere, ako proti maďarskej politike*“.⁴ Nádejal sa, že Hlinkova záležitosť napokon predsa len dobre dopadne.

Za svojím kritickým názorom a postojom k udalosti v Černovej si Štefan Mišík stal, bol presvedčený o tom, že Hlinka urobil chybu. Nemal výhrady k tomu, aby jeho názor Andrej Halaša tlmočil slovenským národným predstaviteľom v Turčianskom Sv. Martine, práve naopak, súhlasil s tým, aby s obsahom jeho listu oboznámil predsedu Slovenskej národnej strany Pavla Mudroňa, ako aj Národné noviny. Hlinkovi odporúčal, aby ústne i písomne zložil vyznanie viery, odprosil biskupa a „*čestným slovom sa zaviazne, že s ľuďmi ako Šrobár a tomuto podobnými vrahmi viery nebude často a dôverne obcovať*“.⁵ Nesúhlasil s tým, aby sa kňaz až príliš zblížil s „*hriešnikom*“, ale len natoľko ako mu to prikazuje láska k blížnemu.

Použitá literatúra:

Literárny archív Slovenskej národnej knižnice Martin, sign. 37 H 16.

HOLEC, Roman: *Tragédia v Černovej a slovenská spoločnosť*. Martin : Matica slovenská, 1997.

BARTLOVÁ, Alena. *Andrej Hlinka*. Bratislava : Obzor, 1991.

LIPTÁK, Lubomír. Andrej Hlinka. In Dušan KOVÁČ a kol. *Muži deklarácie*. Bratislava : Veda, 200.

SIDOR, Karol. *Černová*. Bratislava : Knižnica Slovák, 1937.

JURČÍŠINOVÁ, Nadežda. Štefan Mišík a jeho pôsobenie na východnom Slovensku.

In *Ročenka katedry dejín FHPV PU 2003*. Prešov : Universum, 2003, s. 57-79.

ŠPIRKO, Jozef. Štefan Mišík. *Životopis*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha, 1950.

3 LA SNK Martin, sign. 37 H 16. List Š. Mišíka A. Halašovi z 18. 11. 1907.

4 LA SNK Martin, sign. 37 H 16. List Š. Mišíka A. Halašovi z 21. 11. 1908.

5 LA SNK Martin, sign. 37 H 16. List Š. Mišíka A. Halašovi z 21. 11. 1908.